

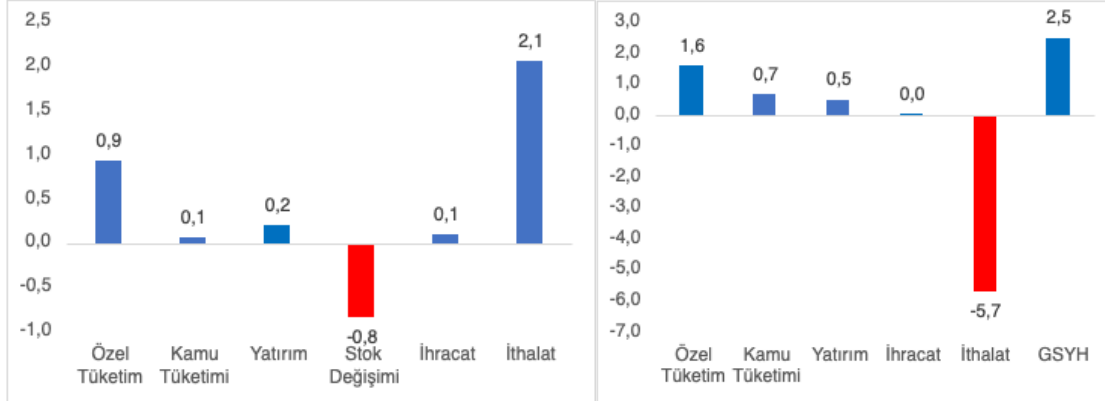
YILLIK BÜYÜMEDE DIŞ TİCARET BELİRLEYİCİ

Ozan Bakış¹ ve Tarık Kocar²

Yönetici Özeti

Türkiye ekonomisi 2024 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 2,5 büyüdü. Bu çeyrekte büyümeye en büyük katkı dış ticaretten geldi. Bir önceki çeyrek 1,8 yüzde puan olan net ihracat katkısı bu çeyrekte 2,2 yüzde puan olarak gerçekleşti. Bir önceki çeyrekte büyümeye negatif katkı yapan stok değişimi bu çeyrekte de büyümeyi 0,8 puan düşürdü. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış serilere göre ise Türkiye ekonomisi 2024 yılının birinci çeyreğinden ikinci çeyreğine yüzde 0,1 büyüdü. Çeyreklik büyümeye özel tüketim 0,3 puan pozitif katkı yaparken, stok değişimi de 2,5 yüzde puan pozitif katkı yaptı. Yatırımlar çeyreklik büyümeyi 1,3 yüzde puan, net ihracat ise 1,4 yüzde puan aşağı çekti.

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin 2024 2. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyüme katkıları (sol şekil) ve büyüme oranları (sağ şekil)

Kaynak: TÜİK, Betam.

¹ Betam, ozan.bakis@bau.edu.tr

² Betam, ahmettarik.kocar@bau.edu.tr

Özel tüketimin katkısı pozitif

2024 yılının ikinci çeyreğinde özel tüketim yıllık yüzde 1,6 artarak büyümeye 0,9 yüzde puan katkı yaptı (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara göre ise özel tüketim bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,5 artarak çeyreklik büyümeye 0,3 yüzde puan katkıda bulundu (Tablo 2).

Tablo 1: GSYH alt kalemlerinin 2024 1. ve 2024 2. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları

	2024Q1		2024Q2	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	6,8	4,0	1,6	0,9
Kamu Tüketimi	5,4	0,7	0,7	0,1
Yatırım	9,3	2,9	0,5	0,2
Stok Değişimi		-4,1		-0,8
İhracat	4,3	1,4	0,0	0,1
İthalat	-3,0	0,4	-5,7	2,1
GSYH	5,3		2,5	

Kaynak: TÜİK, Betam

Tablo 2: GSYH alt kalemlerinin 2024 1. ve 2024 2. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

	2024Q1		2024Q2	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	0,7	0,4	0,5	0,3
Kamu Tüketimi	3,7	0,4	0,3	0,0
Yatırım	2,4	0,7	-4,1	-1,3
Stok Değişimi		-2,0		2,5
İhracat	2,8	0,9	-3,9	-1,2
İthalat	-3,6	0,8	0,6	-0,2
GSYH	1,4		0,1	

Kaynak: TÜİK, Betam

Yatırımlardaki güçlü yıllık artış durakladı

Önceki iki çeyrekte güçlü bir şekilde artan yatırım harcamaları bu çeyrekte yıllık bazda yüzde 0,5 artarak büyümeye 0,2 yüzde puan pozitif katkı yaptı. Çeyreklik bazda ise bir önceki çeyreği kıyasla yüzde 4,1 azalarak büyümeyi 1,3 yüzde puan aşağı çekti (Tablo 1 ve Tablo 2).

Stoklardan yıllık büyümeye negatif katkı sürüyor³

Bir önceki çeyrekte büyümeye negatif katkı yapan stok değişimi bu çeyrekte de büyümeyi düşürdü. Stok değişimlerinin yıllık büyümeye katkısı eksi 0,8 yüzde puan oldu (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış veriye göre ise çeyreklik büyümeye katkısı 2,5 yüzde puan olarak gerçekleşti (Tablo 2).

Dış ticaretten büyümeye pozitif katkı

2024 yılının ikinci çeyreğinde yıllık bazda ihracat değişmezken ithalat yüzde 5,7 azaldı. Neticede dış ticaretin büyümeye katkısı yıllık bazda 2,2 yüzde puan oldu. Bu katkı bir önceki çeyrekte 1,8 yüzde puandı (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış rakamlara bakıldığında ise ihracatın yüzde 3,9 azaldığı, ithalatın ise yüzde 0,6 arttığı görülmektedir (Tablo 2).

Kamu harcamalarında ivme kaybı

2024 yılının ikinci çeyreğinde kamu harcamaları yüzde 0,7 artarak yıllık büyümeye 0,1 yüzde puan katkı yaptı (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara göre ise çeyreklik bazda kamu tüketiminde yüzde 0,3 artış yaşanırken büyümeye katkısı olmadı (Tablo 2).

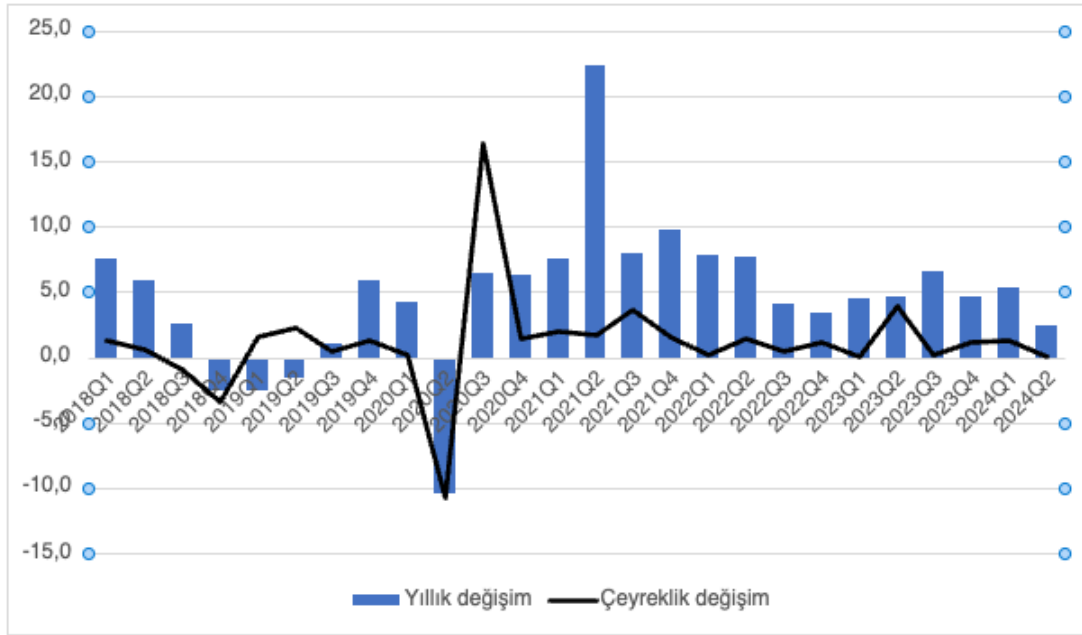
Büyümenin geleceği

2024 yılı ikinci çeyreğinde büyümeye esas katkı dış ticaret ve özel tüketim harcamalarından geldi. Kamu tüketimi ve yatırım harcamalarının katkısı pozitif iken stok değişiminin katkısı negatif oldu. Bir önceki büyüme değerlendirme notumuzda “enflasyonla mücadele kapsamında yılın geri kalanında uygulanacak parasal sıkılaştırma tedbirleri sebebiyle özellikle özel tüketim harcamaları ve yatırım harcamalarının büyümeye görece daha düşük katkı yapacağını öngörüyoruz” demiştik. Gerçekleşmeler öngörümüzü doğrulamaktadır. Ne var ki değerli TL’nin ithalatı teşvik ederken ihracatı zorlaştıracığı yönündeki

³ “TÜİK yeni milli gelir serilerini hesaplarken zincirleme hacim endeksi yöntemini kullanıyor. Zincirleme yöntemde hem toplamsallık sorunu olduğu hem de "stoktaki değişiklikler" kalemi için zincirlenmiş endeks türetilmediği için stok değişiminin büyümeye katkısı kolayca hesaplanamamaktadır. Zincirleme hacim endeksi yaklaşımında stok değişimi kaleminin büyümeye katkısının nasıl hesaplanacağını yayınladığımız araştırma notunda detaylı olarak tartışmıştık (bkz. Betam Araştırma Notu 17/217).

beklentimiz kısmen doğrulandı. İhracat yerinde sayarken ithalat beklentilerin aksine düştü! TÜİK'in yayınladığı Dış Ticaret İstatistikleri ara malı ithalatı azalırken tüketim malı ithalatının artmaya devam ettiğini gösteriyor. Değerli TL'ye rağmen ara malı ithalatındaki bu azalışın en makul açıklaması üreticilerin ileriye yönelik olumsuz beklentileridir. Bu beklentiler düzelmediği sürece büyümenin düşük seyretmesi beklenmelidir.

Şekil 2: Bir önceki çeyreğe ve geçen yılın aynı çeyreğine göre GSYH büyüme oranları

Kaynak: TÜİK, Betam